

„horské romány“, četudi med 11 črticami in zgodbami zaslužijo le nekatere ta naziv. Odigravajo se na Visokih gorah v Sumavi, kjer je imel bogat knez-duhoven, ljubitelj prirode in strasten strelec, stalno 12 črnih neženatih lovcev za pobočnike. Šele kadar je kateri revirnik umrl ali stopil v pokoj, se je smel najstarejši med njimi poročiti, a brž ga je nadomestil lep mladenič. Iz te zgodovinske naprave, iz lovskega celibata se razvijajo prevesno pričujoči konflikti. . . Uvodoma izvemo vzvalovano zgodovino prednikov princa Rudolfa, ki se radi nesrečne ljubezni in zastran nasledstvenih spletek posveti mašništvu, držoč se nato Spinozovih nauk o prostem človeku. Odpovedal se je posvetnemu fideikomisnemu posestvu, zato pa nastopil premoženje po cerkvenem knezu in živel ko moder poganski velmož. Sledi žaloigra krasotice, katero združi vis major svečeniške oblasti s kovačem pretepačem, dočim mora njen gizdalinski obletovalec vzeti nekdanjo ostavljeno izvoljenko. Potem čitamo, kako zaljubljenec ustreli tujo ženo, zalotivši jo s tretjim na samoti . . . Za spremembo pride tedaj dušeslovno globok intermezzo divjega lovca . . . Turobna je historija deklice-nedotike, ki zgreši pamet . . . V Dětském raju vlada širok optimizem, dobršen del zavzemajo živali. Naslednja prigodba ovaja haut goût: nerazumljena soproga pobegne s hribov k židovskemu

miljonarju ter umrje ob dvojčkih novorojenčkih . . . Sladký večer, mestoma zaplenjen v političnih primesih, vsebuje kos življenjske modrosti: Sreča ne obstoji v gladnem hrepenenju in njega izpolnitvi, ampak v odpovedi! . . . Sveřepá Meluzina ponazoruje ko Theurietova Undina ali pa Goethejev Ribič tajnovito moč vode; v čudaškem značaju neobične rusalketlič tožna tragika. Sklepna slika izzveni v obžalovanju, da je nehala doba spleena in ekscentričnosti; novo pokolenje nima več demonskih kril. — Na ta način so duša vsi raznoviti zbirki mladi črni lovci, nič manj pa ne žije in dije v njej pestra pokrajina, čisto tako kakor je v Hugojevi Notre Dame glavna oseba katedrala.

Prav čitna je nadalje ilustrirana knjižica Pokojný Dům, posvečena pokojnemu kritiku Šaldi, podroben opis vseh neznatnosti rodbinskega dejanja in nehanja v zatišju. To je ostrov blaženih, kjer čustveno bogati razumniki, slični rožam čutljivkam, živé pri vsej enoličnosti mnogotne trenutke. Slednji kamen, sleherna rastlinica, vsaka životinja jim je povod zanimanja in pozornosti, še tako nična stvar budi čustvo, v tem Tuskulanu se vse razume, vse odpušča. Človek postaja eno z vesoljno naravo: In smrti ni, jaz vidim le življenje, življenje večno vidim krog in krog!

Ant. Debeljak.

LISTEK.

Motiv Preradovičevega »Putnika«. Pač najbolj znana Preradovičeva pesem je njegov »Putnik« (1844). V temni noči potrkata potnik na okne bajte, proseč prenočišča. Starka pač odpre, a zavrne potnika, češ, da ima še za svojo deco komaj prostora. Ves obupan, obžaluje potnik, da je ostavil dom. Kar zapoje petelin, naznanjajoč bližnji dan. Radostno pozdravlja potnik

jutranjo stran, kjer leži njegova domovina.

Motiv takega potnika v dobi romantike ni redek. (Prim. Stoosovo pesem »Putnik domovini« v Gajevi »Danici« I. št. 4 ali Miladino pesem v Tylovem češkem romanu »Poslednji Čeh«). Izvir mu utegne biti v Chateaubriandovi povesti »Atali«, ki je bila kakor nekak signal ro-

mantike ter se je takrat prevajala v razne jezike.

Naša literarna zgodovina je že opozorila na odnošaj med njo in »Krstom pri Savici«. Junak »Atale« Šakta se je izpostavil »vsakojaki nevarnosti za svobodo, a hipoma mu ženski pogled izpremeni njega nagnenja in misli. Pozabi na domovino, na mater, kočico ... ne briga se za nič, kar ni Atala«. Atala pa zaobljubi večno devišstvo. Umirajoč pravi: »O Šakta, imam do tebe zadnjo prošnjo! O kako trpko bi bilo, ločiti se od tebe za vedno! Pojdem danes samo pred teboj in te bom čakala v nebeškem kraljestvu. Če si me ljubil, daj se poučiti v veri krščanski, ki pripravi našo združitev v večnosti.« Obljubil ji je sprejeti krščansko vero. Spoznal je, da je srce, najjasnejše na videz, podobno studentu v puščavi Aladme: »površje se zdi tiho in čisto, a če pogledaš na mirno dno, ugledaš ogromnega krokodila, ki ga studenec krije v svojih vodah.« — Kdo bi se pri tem ne spomnil sličnih prizorov v Prešernovem »Krstu«? Naj še končno omenim, da nam Chateaubriand opisuje slap (niagarski), ki nanj zre zamišljen junak v mesečni noči.

V tej »Atali« torej, ki nam prikazuje začetek krščanstva v severni »Ameriki« med »indijanci«, nahajam tudi pesem, ki spominja Preradovičevega »Putnika«. To je Atalina »pesem o domovini«. Šakta, Črtomir Chateaubriandove povesti, je bil ujet pri plemenu Muskogulgov v Floridi. Atala, hči voditelja tega plemena, ga reši iz jetništva ter pobegne z njim proti severu v gozdne puščave. Prišla sta do reke Tenaza, ki se izliva v reko Ohio. Tu sta si napravila čoln in plula po reki navzdol. Reka, ki ju je nesla, je tekla med visokimi strminami, vrhu katerih je bilo videti zahajajoče solnce. Tihota. Kar pa »hči prognanstva« zapoje pesem, ginljivo in otožno, pesem o domovini:

»Srečen, kdor ni videl dima slavnosti tujekrajne in ki je sedeval le pri radovankah svojih očetov!

Ko bi modra šojka od Mešasebé (= Misisipi) rekla pisani zebi iz Floride: Zakaj tuguješ tako žalostno? Ali tu ni lepih vod

in lepih senc in vsakojake paše, kakor v lesovih tvojih? Tako je, bi rekla ubeglica zeba floridska, da, ali gnezdo moje je v jasmínu: kdo mi ga da? in solnce pustinje moje, ali ga ti imaš?

Srečen kdor ni videl dima slavnosti tujekrajne in kdor je sedeval le pri radovankah svojih očetov!

Potoval je mnogo ur in utrujeni potnik (romar) žalostno sede. Ozre se po hišah ljudi; nima potnik, kamor bi sklonil svojo glavo. Potrka na bajtico, odloži lok za duri, prosi prenočišča; gospodar mu pokima z roko: potnik vzame lok in se vrne v pustinjo.

Srečen, kdor ni videl dima slavnosti tujekrajne in kdor je sedeval pri radovankah očetov svojih!

Kdor ni ostavil domovine svoje, njemu ste življenja dni napolnile vi, divne pripovedke, pripovedovane ob ognjišču, in vi, sladki izlivi srca in dolga ljubav. Grob mu je doma; na grobu solze prijateljev.

Ali je Preradović poznal Chateaubrianda? V svoji študiji »Petar Preradović« (1903, str. 119) pravi Drechsler, da ga je »jamačno čitao i poznavao.« V nemškem jeziku so Chateaubriandova dela izšla 1827 do 1832, »Atala« zase 1831. V češčino je »Atalo« prevel Jungmann 1805. (Slovenski prevod Mihaela Verneta je izšel pozneje, v »Novicah« 1859, str. 140 sl.).

Dr. Fr. Ilešič.

Kraigherova »Školjka« na zagrebačkom pozorištu. Nakon dosta neuspešnih premijera iz slovenske književnosti Kraigherova nas je »Školjka« ugodno iznenadila. Kraighera prikazala nam je Zofka Kveder u »Savremeniku«, pak smo bili donekle upućeni o glavnim osebinama njegova umjetničkog rada. Iz »Školjke« skoro smo razabrali, da imamo pred sobom tipičan produkt jedne mlade poletne književnosti naših dana. Talenat — time ona redovno obiluje — tu se raskošno rasipava, razdava se svim svojim odlikama, hoće da obuhvati sve, blješti svim šarama i niansama. Koje čudo, da mladi pisac nikako i ne podnosi odredjenja prostora, da se ne veže na

mjesto, pa ni na vrijeme. Radnja kao i ljudi kao da mu nisu čisto slovenski slučaj, vrijeme mu je naprosto — fin de siecle. Zalazeći u društveni život on ne daje slike stanovite društvene borbe, nego zahvaća smjelo u mračna područja najopćenitijih opće ljudskih problema. Pa i ovdje se ne sputava odgovorom samo na jedno pitanje erotske naravi, nego dira, ili bar zadirkuje, u sav svijet erotskoga, od intimnosti prvih ljubavnih nagona preko bračnih katastrofa sve do krupnih erotskih zločina. Uska se gradja njegove drame lomi pod pregolomim teretom, izvjedljivost gledalaca svaki čas snova izazvana ne nalazi jasnih odgovora, lica se suviše objašnjavaju tako da im refleksije brišu obrisu i oduzimaju svježu životnu krepčinu. Na koncu njegova naslika gorka života više razbudjuje i izaziva, više nas razdražuje i potiče na mišljenje, nego potresuje.

Kraigherovim je licima poremetio ravnovjesje jak erotski nagon. To je krepka dramatična crta, ako i jednolična. Svi njegovi ljudi imaju svoju ljubavnu prošlost. I to bi još bilo iskreno, ali oni imaju i svoju ljubavnu teoriju. Pisac se savjesno trudi, da gledalac i jedno i drugo dozna. No kod toga nastaju svakakve smutnje: ne znamo, čemu treba da više vjerujemo ili riječima ili djelima, jer jedno i drugo nije vazda u skladu.

Pepina, glavno lice drame, izmijenila je svu silu ljubavnika, udala se i sad se napokon zaljubila — u brata muževa. Na početku drame oni su već ljubavnici. „Vanjski“ ne razlikuje se taj odnošaj od svih predjašnjih, pa ipak je to tek Pepina prava sreća, ispunjenje svih njezinih ljubavnih čeznuća. Pisac nam ne kazuje zašto, treba da mu naprosto vjerujemo. Ako Pepina nije doslije birala, nije birala ni sada, ali sad je zahvatilo nju. To je njezina sudbonosna ljubav, njezino pravo na sreću. Ona traži, da je njezin ljubavnik oslobodi, da je usreći do kraja, da bude samo njezin. On bi joj imao donijeti veliko pročišćenje. No, zamalo, i Pepina se uvjerava, da i taj ljubavnik nije drugojačiji, nego što su bili predjašnji,

on joj to i sam iskreno prizna je. Pepini ne preostaje drugo, nego da podje strmi-
nom dalje i sve niže. Prije nego će krenuti ona se maša Nietzscheova biča i diže ga protiv muškaraca kao što je Nietzsche htio da to čine muškarci protiv žena. Pepina okrivljuje muškarce, da su je oni učinili takovom, kakova jest i kakova će još biti, a kad se zbog svega toga njezin muž ubija, ona ostaje hladna, svijesna sebi da nije ništa skrivila.

Na pitanje: tko je kriv u velikoj borbi spolova autor odgovara očito protiv Nietzschea i Strindberga, — muškarac. Sudbina drugoga ženskoga lica u drami, Olge, treba da to autorovo uvjerenje još upornije potvrdi. Ne smeta, što Olga reda brez skrupula ljubavnike, što ona nalazi svoju sreću u uživanju, bilo joj slobodno, no ako se Olge zadovoljavaju s takvom „srećom“, odatle još ne slijedi, da Pepine nemaju pravo na svoju sreću. Pitanje ostaje. I nanj autor odgovara: muškarac je kriv, kad žena posrće, kad promašuje svoju sreću i propada.

Jakim zamahom uspjelo je Kraigheru razotkriti nagonski život svojih lica. To je, čini se, najznačajnija osebina njegova talenta. Prikaz donjuanstva kao poroka jednoga i drugoga spola grandiozan je zahvat umjetnikov u život. Bič je u ruci Pepininoj više od simbola, sjeća gotovo na biblijsku scenu pred hramom s neugodnim prizvukom moderne detonacije samokresa, s kojim sebi muž u taj čas dokrajčuje život, pa ipak je cijela ta zbrka više škandal u „dobroj“ kući, nego jedan konačni obračun s tragikom našega života. Ako je — kako kaže autor — ljubav kod muškarca samo doživljaj, a kod žene život, onda srtanje iz zagrljaja u zagrljaj ima za jedno i drugo različito značenje, kako to faktično i priroda utvrđuje, ali onda i donjuanstvo žene i muškarca nije ista stvar.

Društvo, koje je tu razliku zamijetilo, poslušalo je uputu prirode. Razlike nema samo izvan društva, ali onda nema ni razlike u krivnji. Niti je kriv samo muškarac, niti je kriva samo žena. Na veliko pitanje u borbi spolova ne odgo-

vara tačno ni Strindberg, ni Kraigher. Kao vazda gledamo — i proživljujemo — samo upitnike. Odgovori se postojano kriju iza ledene saiske koprene.

Ideja se Kraigherove drame ne iscrpljuje ni pošto samo u tom traženju sreće žene uz muškarca. Sreća je ženina biser u školjci, žena se baca u more života za školjkom, a da ne zna, hoće li u njoj doista naći biser. Kraigher misli, kad ga ne nalazi, propada, a kriv je muškarac. Drugo lice u drami, muž Pepinin, Tonin, i on je takov putnik za zvijezdom sreće. Prema njemu je autor rigorozniji. Njemu kao da ne prašta donjuanske prošlosti i tura mu samokres u ruke. Paralela nije autoru posve uspjela. Tonin je ograničen muškarac, teoretičar, ljubavni eksperimentator, nije potpun i punokrvan muž, pa zato i nije njegova smrt posljednja riječ u slučaju Tonin.

Između Toninove „teoretične ljubavi“ i cinizma obaju doktora, ljubavnika Pepininih, Lubina i Podboja, tvori prijelaz djak Maks, brat Toninov. Ljubav prema ženi bratovoj za nj je još grijeh i teret savjesti. Autor je u scenama među braćom-ljubavnicima otkrio veliki svoj dramski talenat. Sam problem brata i ljubavnika, kojim nas je učinio prekomjerno izvjeđljivima, ostao je ipak igra riječi, prešao je u ljubavnu debatu, kakvih ima i previše diljem čitave drame.

Uza sve to ipak treba puno pohvaliti Kraigherovu „Školjku“. To je smion pokus utakmice s velikom evropskom dramatikom. Pisac, doduše, reflektira na ideje drugih, ali ide svojim putem. Naivnosti otpadaju redovno na dialog, ljude vidi i iznosi jasno i sigurno. Koliko god je blještava njegova misao, ipak mu je jača snaga stvaranja. Rijedko su mu scene isprazne i suvišne, dramski živac ključa u njima vrelo. Humor mu je više ciničan, nego vedar — to ne bismo iščekivali kod slovenskoga autora. Pepinina maćuha Strelovka inkarnacija je toga humora, fino nabačen tip, profanacija ljubavnoga perušanja drugih lica u drami. Neprirodnosti dijaloga često smetaju igri.

Kako je i trebalo, uprava se je pobrinula za dostojnu predstavu. Naši su glumci postojano svladavali „sivu teoriju“, što je preostajalo ide na teret autora. Šteta, što ga ni je bilo među nama, njegova bi posljednja korektura mnogočemu lijepome doprinijela, a naučio bi što šta i sam od realizma naših umjetnika. G. Dimitrijević stvorila je u Pepini živo lice. Njezino obračunavanje s ljubavnicima imalo je vazda dramsku pointu, no bič u njezinim rukama bio je ipak samo ostatak „teoretične ljubezni“. Za Tonina nije nas mogao zagrijati ni g. Nučić. Scenu s Maksom odigrao je dosta rafinirano. G. Pavić bio bi sjajan slovenski djak, ali bez ipsenovština.

Ugodnije su uloge imali gdice Mihičić (Strelovka) i Gigesina (Olga), te gg. Borštnik (Podboj) i Papić (Lubin). To su posve konkretni tipovi iz društva, koje je trebalo s nekom umjetničkom finesom fiksirati, što su glumci i učinili.

„Školjku“ je naša publika lijepo primila. Osjećali smo diljem čitave večeri, da je sve to naša umjetnost i naš uspjeh. Mi Hrvati bili bismo zadovoljni, kad bi u Ljubljani hrvatska premijera naišla na jednako priznanje.

Zagreb, u listopadu 1917.

Branimir Livadić.

Medvedova še neobjavljena pesem. Po naključju mi je prišiel v roke album v Kamniku bivajoče gospodične V. R., kateri je pokojni pesnik Anton Medved v spomin napisal doslej še v zbirkah njegovih poezij nenatisnjene stihe, vredne da se otmo pozabnosti:

Spominski list.

Ko nesreča Te udari,
svojih ran nikar ne toži
skali trdi, mrtvi stvari,
reki temni, mladi roži.

Ako v sebi nimaš leka,
nikdar nima zemlja tiha
za trpečega človeka
ne odgovora, ne vzdih.

Anton Medved.

Kamnik, 26. grudna 1907.

Priobčil Rudolf Binter.

O bolgarščini.

Očista zdédéné řeči mateřské, do niž národ po věky ukládal svou radost i tíseň, svůj um i krásu, již učil sebe i jiné, vzýval Boha a hlásal myšlenku lidskosti — očista řeči je denní snahou vzdělavcův evropských. Sta myslivých hlav a pilných rukou sdružuje se v společném úsilí, aby rodný jazyk, jímž člověk teprve se stává korunou tvorstva, uchován byl v pravé, původní bytosti své, ryzí, bohatý, svůj.

Naše Řeč, I. 1.

Če se kako zlo zastara, kaj zavoljo tega, ker je ostarelo, več ni zlo? Je-li zdrav, kdor ima v telesu mnogoletno hromoto? Mar zmote književne slovenščine več niso zmote, ker smo se jim privadili po vsakdanji neukretni rabi, akoravno smo uže bili učenj, da to ni prav?

Levstik, Zbrani spisi. IV. 116.

Novobolgarski književni jezik ni vzniknil kakor je novoslovenski iz pristne ljudske govorice, ampak iz pokvarjenega mestnega govora. V kritični dobi, ko so se ustvarjala slovniška pravilaza književni jezik, niso Bolgari imeli jezikoslovcev, kakor so bili Kopitar, Miklošič in Levstik, ki bi poznali pravega duha narodovega jezika ter vedeli ločiti, kar je pristno narodovega in kar je tuja primes. Tako se je n. pr. člen v bolgarski in slovenski jezik¹ vtihotapil za podobnih okolnostij, toda Slovenci so se ga otresli, Bolgari pa ne. Bolgarski slovničarji, kakor n. pr. Dupničanin, so slutili, da je člen nekaj popolnoma tujega duhu bolgarskega jezika, in so ga hoteli iztrebiti. Toda vsi poizkusi so se izjalovili.

Ko je bolgarski narod izgubil svojo politično samostalnost, so začeli na Bolgarskem postajati vplivni činitelji v večji

meri Grki², manjši pa Vlahi³, Škipetarji in Turki. Posebno po mestih je zagospodoval grški živelj. Končno so Fanariotje zavladali v cerkvi in šoli. Vsled teh žalostnih razmer je začela pešati prej cvetoča bolgarska književnost in prenehal se je negovati krasni bolgarski jezik. Ako pa se jezik več ne neguje, je kakor njiva, katera se več skrbno ne obdeluje in je kmalu polna plevla. Bolgarski jezik je začel propadati in se kvariti vsled vpliva novogrškega, vlaškega in škipetarskega jezika najprej po mestih in pozneje po deželi ter se je le v večalimanj nepristopnih bolgarskih kočah na visokih planinah še do danes ohranil kolikor toliko čist in neoskrunjen. Bolgarski jezik je podlegel vplivu novogrškega jezika, osobito kar se tiče glagola, in vplivu vlaškega jezika, zlasti kar se tiče samostalnika.

Vsled vpliva novogrškega jezika nima novobolgarski književni jezik nedoločnika in namenilnika ter si mesto njiju pomaga z odvisnimi stavki. Skrajšani nedoločnik se rabi le pri tvoritvi prihodnjika, ki je posnet po novogrškem n. pr. šta pisa (θέλω γράφει). Prihodnjik se tudi po novogrškem načinu tvori, da se h glagolu v sedanjiku pridaje prislov šte, n. pr. šte piša (θα γράφω). Trpnopretekli deležniki glagolov, kateri imajo a pred nedoločnikovo končnico ti, n. pr. poznati, se tvori po vzgledu novogrškega in vlaškega jezika (πυνάτω; cintat⁴). Člen se v bolgarskem jeziku ni samostalno razvil, ampak Bolgari so se ga privadili v občevanju od Vlahov in Škipetarjev⁵, ki so člen imeli že prej. Kazalni zaimek so začeli Bolgari rabiti vedno pogosteje, zdaj pred samostalnikom,

² K. Jireček, Dějiny národa bulharského. 455—465.

³ K. Kadler, Valaši a valašské právo. 123—169.

⁴ G. Körting, Neugriechisch und Romanisch, 105, 106, 116, 117, 119.

⁴ G. Weigand, Rumänische Grammatik, 93.

⁵ G. Pekmezi, Grammatik der albanesischen Sprache, 85.

¹ Člen n. pr. imata J. Dalmatin v svojem prevodu biblije in J. Zelenko v svoji slovenski gramatiki.

zdaj za njim v svrhu, da so na tak način poudarjali in pojasnjevali predmet, o katerem so se razgovarjali z ljudmi, ne-veščimi zadostno bolgarskega jezika. Odtod pa ni bilo daleč, da je po vzgledu vlaškega in škipetarskega jezika zaimek polagoma prešel v zapostavljeni člen ter tako sčasoma izpodrinil sklonske končnice⁶. Na tak način je prej svobodni bolgarski jezik prišel pod gospodstvo tujih jezikovnih zakonov.

Bolgari čutijo, da ima njihov književni jezik preveč tuje navlake in da ga je radi tega treba očistiti in v narodnem duhu prenarediti ter prenoviti. Da je temu tako, se da sklepati iz tega, da so bolgarski pisatelji začeli zavajati celo starobolgarske oblike kakor med drugim n. pr. trpnosedanji deležnik v književni jezik. Tudi bolgarski slovničarji si še niso popolnoma na jasnem, kako končno določiti stalna slovniška pravila, ki bi odgovarjala duhu bolgarskega jezika, kar je posebno videti, če primerjamo med seboj bolgarske slovnice, katere so izšle v poslednjih desetletjih⁷. Za uspešno preuredbo bolgarske slovnice se je v zadnjem času nabralo mnogo gradiva, kajti danes so že skoro vsa bolgarska narečja znanstveno preiskana in temeljito proučena po strokovnjakih. Posebno velike zasluge za raziskavanje bolgarskega jezika so si med drugimi pridobili: Bolgar Ljubomir Miletič, ki je preiskal vzhodnja in rodopska narečja; Slovenec Vatroslav Oblak, ki je proučil makedonska narečja; Norvežan Olaf Broch, ki je razjasnil narečja na bolgarsko-srbskem obmejnem ozemlju, ter Poljak Antoni Kalina, ki je načrtal zgodovinski razvoj bolgarskega jezika. Na podlagi tega bogatega gradiva se morejo že zdaj sestaviti slovniški zakoni za novobolgarski književni jezik, ki bi bil prost vseh sledov vpliva novogrškega, vlaškega in škipetarskega jezika in prepojen s pravim bolgarskim narodnim duhom.

⁶ Drugače sodijo n. pr. Lj. Miletič, V. Oblak in A. Kalina.

⁷ G. Weigand, *Bulgarische Grammatik*. 3, 67. 68.

Književni jezik bolgarskega naroda je treba kolikor mogoče v slogu starobolgarskega prenarediti s pomočjo skrbno izbranega gradiva, vzetega ne le iz vseh bolgarskih narečij, ampak tudi iz spomin-
kov starejše bolgarske književnosti. Književni jezik je namreč umetno zgrajeno kulturno občilo⁸, tvoreče vez med vsemi členi naroda, ima stalna slovniška pravila in njegove rabe se je treba v šolah naučiti, dočim narečje služi le ožjemu krogu ljudi in se v svojem razvoju večalimanj ravna po književnem jeziku.

F. K. Gerič.

Znanstvena metoda. V januarski številki letošnjega »Zvona« je dr. Glonar poročal o nekaterih svojih spisih, priobčenih pri »Jugoslovanski Akademiji« v Zagrebu, zlasti o »Izvorih in paralelah nekih, posebe narodnih prič«. Drju Glonarju se zdi, da sem »vrednost teh osamelih paralel preценjeval (toda to se primeri samo kakemu znanstvenemu začetniku«), da sem te osamele paralele »kratkotomalo notiral, misleč si, ostalo bodo že opravili drugi, toda kjer (sem jaz) nehal, se znanstveno delo »drugih« šele začne«, dalje, da nisem podal dokazanega izvora pričam niti dokazal njih medsebojne literarne odvisnosti. V bistvu mi torej dr. Glonar očita, da ne poznam znanstvene metode in da sem one stvari prehitro priobčil. Nezanje znanstvene metode mi očita zato, ker sem priobčil — gradivo in ne razprave, ki bi gradivo vezala in iz njega izvajala bistvo pojavov ter konkluzije. Kdorkoli je imel bodisi kot učitelj ali govornik ali znanstvenik kaj opraviti z duševno obdelavo snovi, ve, da je pri tem treba 1. gradiva, 2. njega analize, 3. posnetka, zaključka ali sinteze. Kdor je prehodil vse te stopnje, je snov obdelal do konca. Temelj in podlaga svemu nadaljnjemu delu pa je naravno prva stopnja t. j., zbiranje gradiva. Seveda to ni vselej na vnanje hvaležno delo in ga bodo prezirali baš začetniki, ki še mislijo, da se da nekaj »duhovito sauce« brž narediti tudi brez

⁸ H. Reis, *Die deutschen Mundarten*, 5.

gradiva. Ali dr. Glonar res ne ve ali noče vedeti, da se gradivo izdaja baš kot gradivo, ne da bi ga izdajatelj hotel obenem že tudi vsestranski obdelati? Jaz sem hotel gradivo izdati in nič več; le malo sem segal preko te namere in res namenoma prepuščal „drugim“, da nadaljujejo moje delo. Kje je rečeno, da bi isti človek moral opraviti vse stopnje znanstvenega dela? — Drugi očitik pravi, da so moje „quisquiliae“ prezgodaj izletele iz miznice. Kolikor se ta očitik tiče priobčevanja gradiva („Izvori“, „Četiri priloga istoriji našega preporoda“), nima nobenega pomena; zakaj gradivo lahko priobčiš, kadar ga imaš. Kar se pa tiče drugih dveh spisov, sta po nastanku in namenu prigodnega značaja, nekaki popolnili dotičnih hrvatskih spisov. Dr. Glonar morda vendarle ve, da Akademija v svojem Letopisu priobčuje sedaj baš take manjše stvari, deloma članke polemičnega značaja. Ali naj bi mar popolnilo ali kritika spisov ležala par let „v miznici“? — Jaz skušam zagrebške publikacije popolnjevati po gradivu, ki se dobi v Ljubljani. Tako jugoslovansko delo se mi pač ne bo štelo v zlo. Še nekoliko specialnih očitkov: Da bi bil Levstik snov

za svojega „Živopisca in Marijo“ zajel naravnost iz srednjeveškega Herolta, tega nisem trdil niti nisem hotel kaj takega reči. Meni ni šlo za to, odkod je Levstik vzel snov, marveč za to snov samo (kot objekt), kako stara je itd., a v tem oziru nas vsekakor zanima vedeti, da se ona snov nahaja že v srednjeveškem zborniku¹. Neke nemške motive sem navedel zato, ker se slični motivi nahajajo v jugoslovanskih narodnih pesmih in je dobro, slovanske raziskovalce — ki niso vselej tudi romanisti niti se ne bavijo izključno s takimi primerjavami — opozoriti na eksistenco nemških motivov. Novakovičevega romana, ki mi ga očita dr. Glonar, pa najbrž on sam ne pozna; dotični roman je v poedinah delih bolj zgodovinski dokument nego roman. — Sploh pa naj poudarim še to: Nikakor ni treba, da bi s publikacijo razprave vselej čakali, dokler se nam ne zdi v vsakem oziru popolna. Mnogokrat je treba kaj publicirati, ne ker je star dognana, ampak ker je problematična, a zasluži, da jo razpravlja več mož. Inicijativnost ima tudi svojo vrednost.

Dr. Fr. Ilešič.

¹ V kratkem izide slična razprava o Prešernovem „Neiztrohnelem srcu“.

KULTURNO-POLITIČNI PREGLED.

„Demokracija“. Socijalistična revija. I. leto. 1918, 1. in 2. številka. Izšel je kot dvojna številka prvi zvezek te nove revije. Dasi jo moremo v gotovi meri smatrati za nadaljevanje „Naših Zapiskov“, nam pomeni vendarle mnogo novega. Zakaj ni le glasilo slovenske socijalistične inteligence, kar so bili svoj čas „Naši Zapiski“, temveč predstavlja tudi opozicijo v slovenski socijalno-demokratski stranki in prinaša obenem revizijo slovenskega socijalizma, ali boljše — ustvarja slovenski socijalizem. Ne toliko

v tem, da se iz polne duše pridružuje jugoslovanskemu nacionalističnemu gibanju, kakor v tem, da zavrača nemško na zgodovinskem materializmu osnovano socijalistično stališče ter postavlja temu nasproti psihofizični nazor kot podlago promatranja človeške družbe. Zato je potrebno naglasiti važnost in pomen te nove revije. Očrtana načela prinaša zlasti programatična „Naša poslanica“, ki se vrh tega pridružuje jugoslovanski majniški deklaraciji, v katere bistvu vidi izraženo zahtevo po političnem združenju sloven-